

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

INSTRUKTIONER 2023-12-21

EBH-gruppen
Förorenade områdesenheten, Sf

Ärendenummer
NV-03369-23

Instruktioner för ansökan om statsbidrag för utredning av föroreningsskador år 2024–2025 – inför vårens ansökningstillfälle den 15 februari

Innehåll

Inledning:	2
NOTERA inför 2024-års utredningsomgång:.....	2
Definitioner:	2
Ekonomiska ramar:	3
Naturvårdsverkets inriktning:	3
Utgångspunkter vid prioritering av bidrag till utredningar:.....	3
Utbetalning av bidraget för utredningar:.....	4
Förutsättningar för att söka bidrag för utredningar:.....	5
Angående omfördelning av oförbrukat bidrag för 2023:.....	5
Vad ansökan om bidrag för utredningar ska innehålla:	6
Ansvar:	7
Vad som ryms / inte ryms i länsstyrelsens ansökan:.....	7
Övriga delar som också ska uppges i ansökningshandlingarna:	8
Följande angivna bilagor* ska bifogas med ansökan:	8
EBH-stödet:.....	8
När ansökan ska vara inne hos Naturvårdsverket:	8
Begärda kompletteringar:.....	8

Inledning:

Staten bekostar utredning och avhjälpande av föroreningsskador där det inte finns någon som enligt miljöbalken är ansvarig. Länsstyrelsen ansöker om statsbidrag eller statligt stöd hos Naturvårdsverket, anslag 1:4, anslagspost 1 *Sanering och efterbehandling av förorenade områden*. Hur den statliga finansieringen får användas anges i:

- Naturvårdsverkets regleringsbrev avseende 2024.
- Förordningen (2004:100, bidragsförordningen) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador.
- Förordningen (2022:98, stödförordningen) om statligt stöd till åtgärder för efterbehandling av föroreningsskador.
- Senaste utgåvan av Naturvårdsverkets Kvalitetsmanual för användning och hantering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningsskador.

Naturvårdsverket hanterar inkomna ansökningar i enlighet med reglerna om ärendehantering i förvaltningslagen (2017:900).

NOTERA inför 2024-års utredningsomgång:

- **Huvudmännens ansökningar ska inkomma till länsstyrelsen i god tid**, för att länsstyrelsen ska kunna ansöka till Naturvårdsverket inom utsatt tid.
- **Ansökan om omfördelning av oförbrukat bidrag** för redan pågående utredningar ska göras samlat i Tabell C, men däremot inte separat löpande under året.
- **Påminnelse om EBH-stödet**: länsstyrelsen behöver i EBH-stödet aktivera samtliga objekt som finansieras/finansierats via 1:4-anslagets ap.1 så att Naturvårdsverket får åtkomst till dem.

Definitioner:

Enligt bidragsförordningen 2 § 3 får bidrag ges i den utsträckning det finns medel till den utredning som behövs för att avhjälpandeåtgärder ska kunna genomföras. Enligt senaste utgåvan av kvalitetsmanualen definieras utredningsskedet som det skede där det utförs den utredning som behövs för att avhjälpandeåtgärder ska kunna genomföras. Här ingår MIFO fas 2, förstudie och huvudstudie.

Vårens årliga ansökningstillfälle, den 15 februari är ett mindre ansökningstillfälle med mer begränsad budget jämfört med höstens årliga ansökningstillfälle. Länsstyrelserna ansöker här om ett färre antal objekt som har behov av kompletterande bidrag. Avsikten med vårens ansökningstillfälle är att i första hand kunna bevilja kompletterande bidrag till redan pågående utredningar, som inte kom med i länsstyrelsens ansökningar om bidrag i höstens ansökningstillfälle. Detta så att dessa redan pågående utredningar kan slutföras så snabbt som möjligt utan att behöva pausas till nästa ansökningsomgång kommande höst. Det leder till att fler färdigutredda objekt

därefter snabbare kan gå vidare till åtgärdsfas, och det leder i sin tur till att åtgärdstakten ökas och miljömålet Giftfri miljö snabbare kan nås.

Höstens årliga ansökningstillfälle, den 15 oktober är årets stora ansökningstillfälle för bidrag för utredningar, så att beslutade objekt kan komma igång redan under kvartal ett vilket möjliggör att förseningar i tidplaner undviks i största mån. Det är också vid höstens ansökningstillfälle som den största delen av årets budget för utredningar fördelas, och det är här som länsstyrelsen ansöker om bidrag för nya större utredningar.

Ekonomiska ramar:

Inför 2024 ser 1:4-anslaget för närvarande ut att ligga kvar på ungefär samma nivå som de senaste åren. Utredningsposten för år 2024 är cirka 42 miljoner kronor. Dock är cirka 34 miljoner kronor redan fördelade genom beslut på vår bemyndiganderam. Det innebär att Naturvårdsverket i samband med vårens ansökningstillfälle den 15 februari kan fördela cirka 8 miljoner kronor till nya utredningar för år 2024.

Lägsta gräns per ansökt objekt per ansökningstillfälle är 500 kronor.

Naturvårdsverkets inriktning:

Statsbidrag för utredning kan sökas för alla objekt där det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare.

Det är viktigt med en variation av utredningar. Både sådana utredningar som leder till större och mer kostsamma åtgärdsprojekt, men även sådana som leder till mindre åtgärder. Detta är viktigt för att få till ett jämnt flöde av åtgärder, så att utrymmet på anslaget kan användas effektivt.

I utredningsskedet tar vi inte ställning till om det ansöka objektet i den framtida åtgärdsfasen kommer gå som vanliga åtgärder eller som åtgärd av förorenad mark inför bostadsbyggande. I utredningsskedet tar vi heller inte ställning till om det ansökta objektet kommer ses som statsbidrag eller statligt stöd.

Naturvårdsverket ser också ett värde i att arbeta vidare med riskklassning av objekt, dels för att eventuellt avfärda objekt där det inte finns något åtgärdsbehov och dels för att identifiera objekt där det troligen finns risker som medför åtgärdsbehov. Även för år 2024 välkomnar Naturvårdsverket att länsstyrelsen inkommer med ansökningar om MIFO fas 2-undersökningar.

Utgångspunkter vid prioritering av bidrag till utredningar:

- Bidrag kan endast beviljas för ansökta objekt där underlaget är komplett.
- Färdigställande av redan pågående utredningar prioriteras före påbörjande av nya utredningar. Detta för att redan pågående utredningar ska kunna slutföras så snabbt som möjligt, vilket leder till att fler färdigutredda objekt därefter snabbare kan gå vidare till åtgärdsfas, och i sin tur leder det till att åtgärdstakten ökas och miljömålet Giftfri miljö snabbare kan nås.

- Bidrag tilldelas därefter de ansökta objekt som länsstyrelserna rangordnat högst inom sina respektive län. Detta i den mån är möjligt med hänsyn till befintlig budget, samt att objekten i fråga är nationellt prioriterade och i enlighet med vad som anges i dessa instruktioner för ansökan om bidrag för utredningar.
- Hänsyn tas till antalet pågående utredningar som finns per länsstyrelse. Detta för att säkerställa att det finns kapacitet för att projekten ska kunna slutföras under beslutade år.
- Prioritering av objekt görs så att respektive länsstyrelse får ett jämnt flöde av olika typer av utredningar, bidragsbelopp och riskklasser.
- MIFO fas 2-undersökningar prioriteras för att få in fler objekt i åtgärd, men även för att kunna avfärda objekt där det inte föreligger någon risk.

Utbetalning av bidraget för utredningar:

Bidraget betalas ut av Naturvårdsverket till länsstyrelsens bankgirokonto (SCR-konto). Vilket bankgirokonto som används har överenskommit centralt.

Länsstyrelserna får bidragen från vårens ansökningstillfälle utbetalda efter att bokslut rapporterats i den ekonomiska årsredovisningen EBH till Naturvårdsverket. Redovisade oförbrukade obundna bidrag från föregående år dras av från det belopp som utbetalas från höstens ansökningstillfälle det ansökta året. I och med att länsstyrelsen använder bidraget accepteras också villkoren för bidraget. Bidrag från vårens ansökningstillfälle betalas ut separat.

Bidrag för utredningar ska användas det eller de år som beslutet gäller för.

Oförbrukat medel (per den 31 december 2022) var, efter de gemensamma ansträngningar som gjorts under 2022, mindre än året innan och har minskat för fjärde året i rad.

Oförbrukat medel (mnkr)	Årsskifte
269	2017/2018
466	2018/2019
512	2019/2020
386	2020/2021
340	2021/2022
303	2022/2023

Det finns förklaringar till de oförbrukade medlen, men det är viktigt att följa anslagsförordningen (2011:223) som anger att medel ska betalas ut i nära anslutning till när de förbrukas. Naturvårdsverket fortsätter sitt arbete med att minska de oförbrukade medlen, dels för att följa anslagsförordningen, dels för att en aktiv användning av anslaget ger störst miljönytta när det används där det behövs mest.

Förutsättningar för att söka bidrag för utredningar:

Det går att söka bidrag för ettåriga utredningar eller utredningar som löper över flera år. Det senare gäller i första hand mer omfattande utredningar, såsom huvudstudier där flera år ofta behövs för att slutföra utredningen. Ifall länsstyrelsen söker bidrag för två år behöver skälen för detta redogöras för.

Länsstyrelsen kan ansöka om kompletterande bidrag för att färdigställa redan pågående utredningar.

Vill länsstyrelsen ansöka om bidrag för ett objekt som går in i en ny utredningsfas så ska den fasen planeras att starta år 2024. Länsstyrelsen kan inte söka bidrag för nya utredningsfaser som är planerade att starta år 2025 eller senare.

Tidplanerna i de ansökta utredningsprojekten ska vara realistiska, så att framtida omfördelning av beviljat bidrag undviks i största möjliga mån.

Länsstyrelserna behöver ta höjd för osäkerheter i sina ansökningar. Kostnadsplanerna i de ansökta utredningsobjekten ska vara realistiska, så att utredningen kan slutföras enligt ursprunglig plan och gå vidare till nästa skede utan fördröjning, så att takten ökas.

I utredningsskedet jämkas som huvudregel inte utredningskostnaderna¹, vilket innebär att det endast är möjligt att söka bidrag för utredningar om det inte finns någon som är ansvarig verksamhetsutövare. Om ansvarig verksamhetsutövare finns, ska denne stå för utredningskostnaderna. När projektet framöver kommer in i åtgärdsfas kan erlagda utredningskostnader avräknas från totalbeloppet vid en så kallad jämkning.

Aktuella ansökningar avser bidrag för utredningar (MIFO fas 2, förstudie, huvudstudie). Ansökningarna ska avse specifika objekt som ligger i EBH-stödet. Det är viktigt att det inte har påbörjats något åtgärdsarbete i det ansökta utredningsobjektet eftersom Naturvårdsverket inte beviljar bidrag retroaktivt. Möjligheten att erhålla bidrag begränsas ytterligare i enlighet med vad som anges i 8 och 8 a §§ bidragsförordningen.

Angående omfördelning av oförbrukat bidrag för 2023:

Om utredningen drar ut på tiden (dvs. till kvartal två 2024 eller längre fram) ska länsstyrelsen ansöka om omfördelning av bidraget från 2023 för att få använda det oförbrukade uppbundna bidraget under 2024. Ansökan om omfördelning av bidraget ska göras samlat via Tabell C i Bilaga 1 i länsstyrelsens ansökan vid antingen höstens ansökningstillfälle den 15 oktober eller vid vårens ansökningstillfälle den 15 februari, men däremot inte som separata ansökningar löpande under resten av året.

Länsstyrelsen behöver däremot inte ansöka om omfördelning av beviljat bidrag för redan pågående utredningar för de projekt som pågått under 2023 och där kvarvarande uppbundet bidrag betalas ut av länsstyrelsen till huvudmannen

¹ Se exempelvis MÖD 2010:17 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 11 december 2017 mål nr M 682–17 och 683–17.

under första kvartalet år 2024². Kostnaderna ska ha uppkommit under år 2023 och vara beräknade att betalas ut i nära anslutning till årsskiftet 2023/2024, allra senast under första kvartalet 2024.

Om omfördelning behövs för andra år än från 2023 till 2024 måste det specificeras och motiveras tydligt i Tabell C.

Vad ansökan om bidrag för utredningar ska innehålla:

Länsstyrelsen ska använda bifogade mallar för att ansöka om bidrag för utredningar av prioriterade förorenade områden.

Naturvårdsverket förordar att länsstyrelsen ansöker för flera objekt i sitt län, så att det finns något "reservprojekt" på ansökningslistan. Anledningen är att det då finns fler projekt att välja bland, ifall det som beviljats av någon anledning inte kan utföras.

Följande uppgifter ska finnas med i ansökan om bidrag för utredningar:

- Länsstyrelsen ska motivera ansökan, och använda de bifogade mallarna (Bilaga 1–2) som stöd för att skriva ansökan. Till vårens ansökningstillfälle den 15 februari ifylls Tabell A och C i Bilaga 1:
 - Tabell A: Sammanställning och rangordning av ansökta utredningsobjekt 2024 och 2025. I denna tabell anges enbart nytt bidrag som länsstyrelsen ansöker om.
 - Tabell C: Ansökan om omfördelning av bidrag för redan pågående utredningar görs i denna tabell. Ange:
 - utredningens namn enligt EBH-stödet,
 - typ av utredning,
 - belopp som behöver omfördelas,
 - kommun som objektet är beläget i,
 - från 2023 – till 2024,
 - orsak till behovet av omfördelning.
- De uppgifter som förs in i Bilaga 1–2 ska vara hämtade ur EBH-stödet och vara uppdaterade.
- Naturvårdsverket vill att länsstyrelsen rangordnar de utredningar som bidrag söks för (Tabell A i Bilaga 1). Rangordningen ska utgå ifrån de åtgärder som är mest angelägna utifrån ett hälso- och miljöskyddsperspektiv.
- I de fall länsstyrelsen inte ansöker om några objekt i Tabell A så krävs en tydlig motivering till varför.

² Till exempel att en slutredovisning saknas och/eller att fakturor återstår att betala, men att själva utredningarna/projektarbetet är klara.

Ansvaret:

- Vid ansökan om utredningar t.o.m. förstudie ska länsstyrelsen tillsammans med ansökan upprätta en preliminär bedömning av ansvaret, som ska ingå i ansökan via Bilaga 2. En sådan bedömning kan vara översiktlig och anpassas till tillgången på information och utredningsskede (se avsnitt 5.2 i Naturvårdsverkets Kvalitetsmanual). Inför en huvudstudie behöver ansökan fördjupas och kompletteras med en fullständig ansvarsutredning (se punkten nedan).
- Vid ansökan om huvudstudie ska en ansvarsutredning ha upprättats av tillsynsmyndigheten, och ansvarsutredningen ska bifogas med ansökan. Om länsstyrelsen inte är tillsynsmyndighet ska det framgå av ansökningshandlingarna att länsstyrelsen har granskat ansvarsutredningen och delat tillsynsmyndighetens bedömning. Ansvarsutredningen bifogas ansökan:
 - Ansvarsutredningen bör upprättas enligt mallen i Naturvårdsverkets Kvalitetsmanual, Bilaga 1. Beskriv förutsättningarna i enlighet med rubrikerna i mallen.
 - Tillsynsmyndigheten behöver i sin ansvarsutredning förklara att det finns konstaterade föroreningsskador på de fastigheter som ska utredas.
 - Notera att det ska föras resonemang kring förvaringsfall och nyttan med utredningen.
 - Vid ansökan om huvudstudie föreligger inget behov av att föra resonemang kring eventuell värdeökning enligt 10 kap. 9 § miljöbalken (10 kap. 5 § miljöbalken i dess lydelse före den 1 augusti 2007). Värdeökningsfrågan aktualiseras först i åtgärdsskedet.
 - Naturvårdsverket vill dessutom uppmärksamma länsstyrelsen på att även i de fall det redan finns en upprättad ansvarsutredning som Naturvårdsverket granskat som är äldre än 12 månader (utifrån dess datering), måste den uppdateras. Anledningen till krav på uppdatering är att det tillkommer ny praxis kontinuerligt, samt att bolagsstrukturer, ägarförhållanden till marken och det förorenade områdets avgränsning kan ha förändrats. En ansvarsutredning är således ett levande dokument.

Vad som ryms / inte ryms i länsstyrelsens ansökan:

- Ansökan om eventuellt projektstöd för det aktuella objektet ska ingå i ansökan för respektive projekt.
- Länsstyrelsen kan söka bidrag för de kommunala huvudmännens upphandling av miljötekniska undersökningar. Det går däremot inte att söka bidrag för SGU:s upphandling av miljötekniska undersökningar.
- Naturvårdsverket beviljar inte bidrag för:
 - arbete med projektledning på länsstyrelserna.
 - endast genomgång och uppdatering av äldre material.

- att upprätta ansökan inför åtgärdsförberedelse- eller åtgärdsfas.
- den senare projekterings/åtgärdsförberedelse- eller åtgärdsfasen.
- tillsynsprojekt.

Övriga delar som också ska uppges i ansökningshandlingarna:

- Webblänk till den plats på länsstyrelsens webbsida som motsvarar länsstyrelsernas regionala webbsidor för förorenade områden ska anges i länsstyrelsens ansökan både vid höstens ansökningstillfälle den 15 oktober 2023, samt i vårens ansökningstillfälle den 15 februari 2024.

Följande angivna bilagor* ska bifogas med ansökan:

- Bilaga 1 - Länsstyrelsen i x läns ansökan om statsbidrag för utredningar av föroreningsskador år 2024–2025. Samtliga Tabeller A och C ska fyllas i.
- Bilaga 2 - Beskrivning av respektive utredning (ansvarsutredningar och övriga rapporter som länsstyrelsen hänvisar till i beskrivningarna i Bilaga 2 ska skickas in till Naturvårdsverket via e-post).

EBH-stödet:

För utredningsobjekt som länsstyrelsen ansöker om bidrag för allra första gången ska länsstyrelsen i EBH-stödet välja ett alternativ i drop-down-listan under Kostnader --> Statligt finansierad utredning. Detta så att Naturvårdsverket får åtkomst till det aktuella objektet och kan ta del av de dokument som laddats upp för objektet.

När ansökan ska vara inne hos Naturvårdsverket:

- Ansökan ska ha inkommit till Naturvårdsverket **senast** den 15 oktober 2023 (höstens ansökningstillfälle) respektive den 15 februari 2024 (vårens ansökningstillfälle).
- Ansökan skickas via e-post till registrator@naturvardsverket.se.
- Märk ansökan i e-postmeddelandets ämnesrad med ärendenummer NV-03369-23.

Begärda kompletteringar:

Om det efter granskning föreligger ett behov av komplettering vill Naturvårdsverket flagga för att svarstiden blir kort för att den ansökta utredningen ska hinna prövas i fördelningsomgången inför bidragsbeslut.